

Intervju

razgovarala **Silvana Perica** snimio **Boris Ščitar**

Jasna Omejec

Prva predsjednica Ustavnog suda za Obzor o tome zašto želi da je zovu "sudac", a ne "sutkinja", zašto obožava nogomet, o Budiši, Gotovcu i Sanaderu, liberalizmu, presudama i sucima

Ugodini kad navršava 46 godina Jasna Omejec sjela je na čelno mjesto u Ustavnom sudu, okrunivši tako karijeru koja vjerojatno odaje i radoholičarku. Toj profesoricu Pravnog fakulteta u Zagrebu nitko ne osporava iznimnu stručnost, izvrsnost u svakom poslu kojega se primi, a ima ih uvijek više od jednoga. Od rada u Ustavnom sudu, na fakultetu, sudjelovanja na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima... A osim što se angažira na mnogim stranama, tamo gdje je traže, bavila se i brojnim zanimljivim pitanjima, od državljanstva do izbornog zakonodavstva. Uza sve, vrlo je komunikativna i omiljena među novinarima. U trenutku kad smo dogovarale intervju nova je predsjednica Ustavnog suda upravo putovala u Crnu Goru, gdje je sudjelovala u nastanku propisa nove države, od Ustava do Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Kad je prije osam godina izabrana prvi put u Ustavni sud, sjenu je na to bacio unaprijed dogovoreni sastav suda u koji su, po zaslugama, ušli i neki HDZ-ovi kadrovi, osporavani nakon toga. Taj je sastav, u koji je tadašnja oporba dala nju, s podrškom HSLS-a, i esdepeovca Ivana Matiju, bio takav da se i nije moglo djelovati onako kako bi javnost, i pravnička, očekivala. K tome, valjalo je osigurati i novi mandat u Saboru, koji je ponovno imao hađezeovsku većinu. Novi sastav i nova predsjednica znače i novu šansu za Ustavni sud.

• Malo je poznato da ste, čim ste ušli u Ustavni sud, željeli da se kaže da ste sudac, a ne sutkinja. Jeste li sada predsjednik ili predsjednica? I zašto Vam je miliji muški oblik?

– (Smijeh) Malo ste preokrenuli moje stajalište. Moj pokojni učitelj, prof. dr. sc. Velimir Ivančević, uvijek je govorio da se spol osobe naznačuje sintagmom "gospoda profesor" ili "gospodin profesor", "gospoda sudac" ili "gospodin sudac". To mi se oduvijek činilo logičnim i prirodnim, a dosad mi nitko nije racionalno i argu-

mentirano objasnio zbog čega takva sintagma nije u duhu hrvatskog jezika. Priznajem, nisu mi bliske riječi kao što su "vojnkinja", "sudica" ili slične, jer ih ne osjećam kao dio svoga jezičnog identiteta. To, naravno, nema nikakve veze s rodom jednakošću čiji sam veliki i ustrajni zagovornik. U ovim prijedlozima vezanim uz hrvatski jezik, najvažnije je da nikome ne namećem nikakve zahtjeve i pristajem da me svatko oslovljava kako želi.

• Predsjednica ste postali u drugom pokušaju, a nakon izbora troje novih sudaca, više niste imali protukandidata. Kako to komentirate?

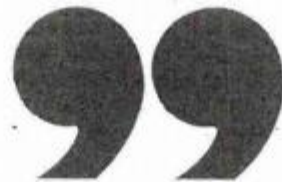
– Ne komentiram, niti o tome razmišljam. Zahvalna sam kolegama sucima na povjerenju koje su mi iskazali.

• Možete li reći na koji način ste ušli na listu kandidata koji su u paketu ušli u Ustavni sud 1999. godine, u vrijeme kad ste bili 37-godišnja docentica?

– Da budemo precizni: bavila sam se jedan dan u moj kabinet na Fakultetu i pitao me bih li pristala na kandidaturu za Ustavni sud. Nakon nekoliko dana nazvao me i zamolio da priprelim svu potrebnu dokumentaciju.

• Na početku karijere bavili ste se neko vrijeme i politikom, bili ste članica HSLS-a. Danas u javnosti ne slovi više za liberalku, nego više za osobu koja je sklona Sanaderu. Kako to komentirate?

– Da budemo precizni: bavila sam se pravnim i administrativnim poslovima unutar političke stranke, što je velika razlika od bavljenja politikom. S druge strane, nikada nisam krila svoja građanska i liberalno-demokratska uvjerenja niti osjećaj za nacionalno. U tom sam duhu odgajana odmalena i danas sam zbog toga zahvalna svojim roditeljima. Pamtim riječi Vlade Gotovca koji je govorio da ne možeš biti dobar Europljanin ako nemaš svijest o pripadnosti naciji. Stoga me raduje svaki pomak prema vrijednostima liberalno-demokratskih društava europskog tipa, neovisno o tome tko ga čini.

Riječ "vojnkinja", "sudica" ne osjećam kao dio svoga jezičnog identiteta, što nema veze s rodom jednakošću čiji sam ustrajni zagovornik

NAKON IZBORA NA TEKMU REPKE U KLAGENFURT

• Je li točno da ste nakon izbora na čelo Ustavnog suda istog dana bili na utakmici u Klagenfurtu?

– Da. Ja sam veliki fan hrvatske nogometne reprezentacije, a Dinamo mi je odmalena u srcu, pa me se često može vidjeti na stadionima. Za to je "kriv" moj pokojni tata.

• Je li točna priča da je Budiša umjesto Vas na listu svojevremeno, sredinom 90-ih, stavio Đurđu Adlešić, te da je tim postupkom Vaša politička karijera zaustavljena?

– Ne, to nije točna priča.

• Čijim biste putem od prethodnika na čelu Ustavnog suda željeli ići? Je li to Jadranko Crnić, Smiljko Sokol ili Petar Klarić? Možete li reći svoje mišljenje o tome što je svaki od njih postigao u svom mandatu?

– Ići ću svojim putem. Imam viziju onoga što bi hrvatsko ustavno sudovanje trebalo biti danas i ubuduće i za to ću se boriti. Ne smatram pravilnim međusobno uspoređivati dosadašnje predsjednike Ustavnog suda. Svaki od njih upravljao je Ustavnim sudom u određenom vremenu i u specifičnom okruženju.

• U čemu vidite glavne razlike između suda kojem je do 1999. bio na čelu Crnić i rada Ustavnog suda od 2000. godine od danas?

– Odgovor sam već dala. Prvi predsjednik došao je iz Ustavnog suda bivše Socijalističke Republike Hrvatske, upravljao je Sudom u vrijeme rata i u poslijeratnom razdoblju. Druga dva dosadašnja predsjednika, koja su djelovala u posve drugačijem vremenu i okruženju, imala su mogućnost baviti se unapređivanjem kvalitete ustavnosudskog odlučivanja i postupnim uvođenjem europskih standarda u ustavno sudovanje.

• Hoće li na dnevni red uskoro stići rasprava o zabrani okupljanja na udaljenosti manjoj od 100 metara od sjedišta vlasti, čime je dolazak pod prozore Vlade i Sabora onemogućen?

– Da, do kraja godine.

• Zašto u proteklim godinama Ustavni sud nije donio nijednu odluku koja na

» nastavak na idućoj stranici

Zagovornik sam organiziranja javne rasprave o Zakonu o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata

bilo koji način ide protiv aktualne vlasti?

- Šalite se, zar ne? (stanka) Ne šalite se? (stanka) Čini se da ovo Vaše pitanje potvrđuje da što prije moram poraditi na upoznavanju javnosti s odlukama Ustavnog suda!

• Što mislite, po kojoj bi odluci trebalo pamtit i Ustavni sud od 2000. godine naovamo?

- Popis je dugačak, iako se čini da ta činjenica nije dovoljno poznata u javnosti. Primjerice, u odluci o ukidanju Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, Ustavni sud je u nacionalni pravni poredak uveo načelo razmjernosti i tzv. test proporcionalnosti. U odluci o ukidanju pojedinih odredbi Zakona o DSV- u Ustavni sud je protumačio krucijalno značenje vladavine prava i načela diobe vlasti. U odluci o ukidanju brojnih odredbi Zakona o visokim učilištima Ustavni sud je postavio standarde autonomije sveučilišta. U odluci o ukidanju pojedinih odredbi Zakona o izvlaštenju Ustavni sud je prvi put ocjenjivao suglasnost nacionalnog zakona s Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava. Treba istaknuti i silno važno Izvješće Hrvatskom saboru u kojem je Ustavni sud potvrdio ustavnost vojno-redarstvenih akcija koje su poduzete za vrijeme Domovinskog rata. Nadalje, u odluci o ukidanju pojedinih odredbi Zakona o mirovinskom osiguranju Ustavni sud je progovorio o ravnopravnosti spolova i zaštitio rodnu jednakost. U odluci o ukidanju pojedinih odredbi Zakona o trgovini Ustavni sud je ukinuo tadašnja zakonska rješenja o zabrani rada nedjeljom. U odluci o ukidanju pojedinih odredbi Zakona o pravima hrvatskih branitelja Ustavni sud je ukinuo povlašteni upis djece branitelja na fakultete. Ustavni sud je ustanovio i tzv. pozitivnu diskriminaciju manjina kao ustavno načelo, itd. Sad valjda postaje jasno zašto sam se začudila kad ste mi postavili

prethodno pitanje.

• Velike sporove izazvalo je to što je Ustavni sud izbjegao odlučiti o nekoliko važnih pitanja, prepuštajući ih političkom vodstvu. Jedna od tih je i odluka o dvostrukom pravu glasa manjina, jer je po mnogim ustavnim stručnjacima neosporno da je protuustavno to što su pripadnici manjina dobili povlasticu, no istovremeno im je tom povlasticom oduzeto opće i Ustavom zajamčeno pravo glasa. Je li ta odluka bila takva zbog dijela radikalno desno orijentiranih sudaca u tom sastavu ili zaista mislite da takvu odluku valja prepustiti politici, pa ona ostaje i danas neriješena?

- Čini mi se da pogrešno prikazujete stvari. U jednom postupku pred Ustavnim sudom iz 2003. Talijanska unija i Srpsko narodno vijeće osporili su odredbu Zakona o izborima koja propisuje pravo i dužnost birača da glasuju samo jedanput. Ustavni sud je rekao da ta odredba nema veze s dvostrukim pravom glasa manjina, nego sa zabranom da na dan izbora jedan te isti birač dođe više puta na biračko mjesto i više puta glasuje. Naravno da Ustavni sud nije prihvatio prijedlog da se takva odredba ukine. Pa to je temeljno izborno pravilo u svim zemljama. Postoji još jedna odluka iz veljače 2000. u povodu prijedloga Talijanske unije koja je osporavala ustavnost članka 17. stavka 5. Zakona o izborima iz 1999. pozivajući se na Ugovor o pravima manjina između Republike Hrvatske i Talijanske Republike, odnosno na "stečena prava" u vezi s načinom glasanja pripadnika talijanske manjine. No, ta odluka danas više nije ustavnopravno relevantna, jer je donesena prije Promjene Ustava u studenom 2000.

• Biste li danas glasovali za odluku kojom se Ustavni sud oglasio nenadležnim za odluku o pitanju

bjanko ostavki na koje je HSP prisiljavao svoje vijećnike?

- Da, ako bi se radilo o istovjetnoj i istovrsnoj pravnoj situaciji kao u slučaju koji spominjete.

• U proteklih osam godina nije bilo nijedne javne rasprave u Ustavnom sudu, što se ocjenjuje jako lošim. Vi ste najavljivali da ćete organizirati takvu raspravu o pitanju naknade štete za kuće srušene u ratu, no od toga nije bilo ništa.

- Ja sam i dalje zagovornik organiziranja javne rasprave o Zakonu o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata. Općenito, zagovornik sam otvaranja Ustavnog suda prema javnosti.

• Hoćete li kao predsjednica Ustavnog suda pozvati suca Marka Babića da odgovori na tvrdnje da je izbjegao plaćanje poreza od čak 270 tisuća kuna? Ako suci ne budu zadovoljni odgovorom, hoćete li to objaviti?

- Ne morate govoriti u futuru. Već sam zamolila suca Babića da mi kolegijalno objasni o čemu se radi. Prema njegovim riječima, posrijedi je porezno rješenje iz 1998. protiv kojeg je on, tada odvjetnik, podnio žalbu smatrajući ga u cijelosti nezakonitim. Njegovu žalbu je drugostupansko upravno tijelo usvojilo, te je ukinulo prvostupansko rješenje zbog nezakonitosti i vratilo predmet na ponovni postupak. U ponovljenom prvostupanskom postupku doneseno je novo rješenje protiv kojeg je odvjetnik Babić, u skladu sa svojim ustavnim i zakonskim pravom, podnio žalbu, smatrajući da je i ono nezakonito. Istodobno je zatražio i ishodio odgodu izvršenja tog rješenja do okončanja postupka. Prema riječima kolege suca Babića, on do danas nije dobio nikakvo rješenje niti bilo kakav drugi akt o toj svojoj žalbi. S njegova aspekta

kao stranke, dakle, taj je postupak još uvijek u tijeku.

• Prema općoj ocjeni, dio novih sudaca nema dovoljno nužnog iskustva za posao ustavnog suca. Što kažete, zašto među kandidatima za Ustavni sud u posljednje vrijeme nema dovoljno ljudi koji su izgradili zapaženu karijeru?

- Ova Vaša "opća ocjena" je relativna stvar. Prema mojim saznanjima, to nije opća ocjena, nego ocjena utjecajnih pojedinaca koji preko medija stvaraju takvu sliku. Objektivno, nema nijednog suca Ustavnog suda koji u svom području nije ostvario zapaženu karijeru. Ako netko to ne želi vidjeti, onda ne vrijede nikakvi argumenti ili uvjeravanja u suprotno. Nasuprot slici koja se stvara u javnosti, ovo je kompetentan saziv Ustavnog suda sposoban za ostvarenje vizije ustavnog sudovanja o kojoj sam prethodno govorila.

• Ustavni sud više nema predstavnika neke nacionalne manjine. Zanimljivo je da je o kandidatkinji koju je podržavao Pupovac u javnost izašla priča o sadržaju jedne njezine ustavne tužbe, što se u tom trenutku teško moglo znati izvan Ustavnog suda. Znači li to da je u samom Ustavnom sudu bilo protivnika njezina izbora?

- Ako je i bilo, ja za njih ne znam. No, dužna sam reći da se Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina ne primjenjuje na Ustavni sud i da pozivanje bilo kojeg kandidata na nacionalnu pripadnost u smislu priznavanja prednosti nije relevantno pri izboru suca Ustavnog suda.

• Rekli ste da namjeravate vratiti ugled Ustavnom sudu. Kako?

- Moja je želja da Vi, kao i svi ostali predstavnici medija, pratite rad Ustavnog suda u sljedećem razdoblju sustavno, objektivno i nepristrano. Ostalo prepustite meni i drugim sucima Ustavnog suda.

• Prema ocjenama nekih profesora, Ustavni sud ne ispunjava posljednjih godina svoju ulogu, koja bi sad trebala biti prvenstveno u zaštiti građana od divljeg kapitalizma. Vidite li Vi tako ulogu Ustavnog suda?

- Odbacujem svaki pristup zaštiti ljudskih prava koji je po naravi selektivan ili usmjeren samo na jedan problem, ma kako on velik ili težak bio. Ustavni sud će štiti građane od svih mjera države koje ne budu u skladu s ustavnim dobrima i ustavnim vrednotama, neovisno o području u kojem se one poduzimaju i neovisno o tome tko je njihov donositelj u sustavu državne ili javne vlasti.

Odbacujem svaki pristup zaštiti ljudskih prava koji je usmjeren samo na jedan problem, ma kako on velik ili težak bio. Ustavni sud će štiti građane od svih mjera države koje ne budu u skladu s ustavnim vrednotama, neovisno o području u kojem se poduzimaju i o tome tko im je donositelj